

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 30 juni 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Arbetstidens förläggning — Direktiv 2003/88/EG — Rätt till årlig betald semester — Lärare — Rehabiliteringsledighet — Årlig semester sammanfallande med rehabiliteringsledighet — Rätt att ta ut årlig semester vid ett senare tillfälle”

I mål C-178/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (Förstainstansdomstolen i Wrocław, tionde avdelningen, med ansvar för mål avseende arbetsrätt och socialförsäkringsrätt, Polen) genom beslut av den 1 april 2015, som inkom till domstolen den 20 april 2015, i målet

Alicja Sobczyszyn

mot

Szkoła Podstawowa w Rzeplinie

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden F. Biltgen samt domarna E. Levits (referent) och M. Berger,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom K. Herbout-Borczak och M. van Beek, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: polska.

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EUT L 299, 2003, s. 9).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Alicja Sobczyszyn och Szkoła Podstawowa w Rzeplinie (grundskolan i Rzeplin, Polen), som är hennes arbetsgivare, avseende Alicja Sobczyszyns begäran om betald årlig semester ett år då hon även, under en period, varit rehabiliteringsledig.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 1 i direktiv 2003/88, som har rubriken "Ändamål och räckvidd", föreskrivs följande:
"1. I detta direktiv föreskrivs minimikrav på säkerhet och hälsa vid förläggningen av arbetstiden.
2. Detta direktiv ska vara tillämpligt på
a) minimitider för ... årlig semester ...
..."
- 4 I artikel 7 i direktivet, med rubriken "Årlig semester", föreskrivs följande:
"1. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att se till att varje arbetstagare får en årlig betald semester om minst fyra veckor i enlighet med vad som föreskrivs genom nationell lagstiftning eller praxis angående rätten till och beviljandet av en sådan semester.
2. Den årliga semestern får inte utbytas mot kontant ersättning, utom då anställningen avslutas."
- 5 I artikel 17 i direktiv 2003/88 föreskrivs att medlemsstaterna får göra avvikelser från vissa bestämmelser i direktivet. Avvikelser från artikel 7 i direktivet är däremot inte tillåtna.

Polsk rätt

- 6 Ustawa – Karta Nauczyciela (lagen om tjänsteföreskrifter för lärare) av den 26 januari 1982 (Dz. U. de 2014, nr 191, punkt 1198) (nedan kallad tjänsteföreskrifterna för lärare) är en speciallagstiftning som fastställer lärares rättigheter och skyldigheter. Kodeks Pracy (lagen om arbete), vilken antagits genom lag av den 26 juni 1974 (Dz. U., 1974, nr 24, punkt 141), i dess ändrade lydelse, är endast tillämplig på lärare i andra hand.
- 7 Artikel 64 i tjänsteföreskrifterna för lärare har följande lydelse:
"1. Lärare som är anställda i en skola som har sommar- och vinterlov har rätt till årlig semester för motsvarande tid under dessa lov, som de ska ta ut under loven.
..."
3. Lärare som är anställda i en skola som inte har skollov har rätt till årlig semester om 35 arbetsdagar under den period som anges i semesterplaneringen.

...

5a. Lärare som är anställda i en skola som inte har skollov och som påbörjar eller avslutar sin anställning under löpande kalenderår har rätt till årlig semester i förhållande (pro rata) till den period under vilken vederbörande har arbetat, enligt särskilda bestämmelser.”

- 8 Artikel 73 i tjänsteföreskrifterna för lärare har följande lydelse:

”1. Skolans rektor ska bevilja fast anställda heltidsanställda lärare, med minst sju års anställning vid skolan, rehabiliteringsledighet för att följa en behandling som en läkare har föreskrivit, under högst ett år, och högst en gång ...

...

5. Under rehabiliteringsledigheten behåller läraren sin grundmånadslön jämte tjänsteårstillägg och sina övriga yrkesförmåner, däribland de sociala förmåner som föreskrivs i artikel 54.

6. Senast två veckor före rehabiliteringsledighetens utgång ska skolans rektor sända den berörde läraren en kallelse till läkarundersökning för utredning av eventuella hinder mot återinträde i tjänst.

...

8. Lärarna kan beviljas en ny rehabiliteringsledighet tidigast ett år efter den tidigare rehabiliteringsledighetens utgång. Rehabiliteringsledigheten kan sammanlagt uppgå till högst tre år under hela anställningens längd.

...

10. Den förtroendeläkare som ansvarar för läraren beslutar i frågan huruvida en rehabiliteringsledighet är nödvändig för en framgångsrik behandling. Det i den första meningen nämnda beslutet kan överklagas till den domstol som anges i bestämmelser som beslutats enligt punkt 11 och i enlighet med i dessa föreskrivet förfarande. ...”

- 9 Artikel 14 i lagen om arbete ingår i kapitel II i denna lag, med rubriken ”Arbetsrättsliga grundprinciper”. Artikeln har följande lydelse:

”Varje arbetstagare har rätt till vila enligt de regler som gäller för arbetstidens längd, helgdagar och årlig semester.”

- 10 Artikel 152.1 i lagen om arbete har följande lydelse:

”Varje arbetstagare har rätt till en sammanhängande årlig betald semester, nedan kallad semester.”

- 11 Artikel 165 i samma lag har följande lydelse:

”Om arbetstagaren inte kan ta ut sin semester inom den föreskrivna tidsfristen av skäl som motiverar dennes utevaro från arbetet och särskilt på grund av

- 1) tillfällig arbetsoförmåga på grund av sjukdom,
- 2) isolering på grund av en smittsam sjukdom,
- 3) inkallelse till en militärövning eller militärutbildning under upp till tre månader, eller

4) mammaledighet,

måste arbetsgivaren skjuta fram semestern till ett senare tillfälle.”

12 I artikel 166 i lagen om arbete föreskrivs följande:

”Om semesterdagarna inte har tagits ut på grund av

1) tillfällig arbetsoförmåga på grund av sjukdom,

2) isolering på grund av en smittsam sjukdom,

3) deltagande i en militärövning eller militärutbildning under upp till tre månader, eller

4) mammaledighet.

måste arbetsgivaren skjuta fram semestern till ett senare tillfälle.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 Alicja Sobczyszyn är sedan år 2008 lärare vid skolan Szola Podstawowa w Rzeplinie (grundskolan i Rzeplin) som också är hennes arbetsgivare.

14 Den 1 januari 2011 hade Alicja Sobczyszyn i enlighet med artikel 64.3 i tjänsteföreskrifterna för lärare tjänat in 35 dagars årlig semester. För perioden den 28 mars till den 18 november 2011 beviljade hennes arbetsgivare, med tillämpning av artikel 73 i nämnda tjänsteföreskrifter, henne rehabiliteringsledighet för att följa en av läkare föreskriven behandling.

15 Den 27 april 2012 ansökte Alicja Sobczyszyn om att få ta ut sin inestående årliga semester som hon inte hade kunnat utnyttja under år 2011 på grund av rehabiliteringsledigheten. Arbetsgivaren avslag hennes ansökan med motiveringen att hon enligt semesterplaneringen för år 2011 borde ha tagit ut sin semester under perioden den 1 juli till den 31 juli 2011, varför hennes årliga semester för år 2011 hade konsumerats av hennes rehabiliteringsledighet som även omfattade denna period.

16 Alicja Sobczyszyn väckte talan vid den hänskjutande domstolen, vilken ställer sig frågan huruvida de nationella bestämmelserna om rätten till årlig semester för lärare är förenliga med artikel 7 i direktiv 2003/88. Den hänskjutande domstolen anser att EU-domstolen hittills inte haft tillfälle att ta ställning till tolkningen av denna unionsrättsliga bestämmelse vad avser fallet att en semesterledighet sammanfaller med en rehabiliteringsledighet, såsom den som föreskrivs i polsk lagstiftning.

17 Mot denna bakgrund beslutade Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (Förstainstansdomstolen i Wrocław, tionde avdelningen, med ansvar för mål avseende arbetsrätt och socialförsäkringsrätt, Polen) att vilandeförklara målet och hänskjuta följande fråga till domstolen:

”Ska artikel 7 i direktiv 2003/88, enligt vilken medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som behövs för att se till att varje arbetstagare får en årlig betald semester om minst fyra veckor i enlighet med vad som föreskrivs genom nationell lagstiftning och/eller praxis angående rätten till och beviljandet av en sådan semester, tolkas så, att en lärare som har beviljats rehabiliteringsledighet enligt tjänsteföreskrifterna för lärare utöver denna ledighet har rätt till årlig semester enligt allmänna arbetsrättsliga regler under det år då han eller hon har utövat sin rätt till rehabiliteringsledighet?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 18 Den nationella domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 7 i direktiv 2003/88 ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller nationell praxis, såsom den i målet vid den nationella domstolen, enligt vilken en arbetstagare som beviljats rehabiliteringsledighet enligt nationell lagstiftning under en tidsperiod som även omfattar dennes årliga semester enligt den semesterplanering som fastställts av den skola där denne är anställd, vid rehabiliteringsledighetens utgång kan vägras rätt att ta ut sin årliga semester vid ett senare tillfälle.
- 19 Det ska härvid, för det första, erinras om att det följer av själva lydelsen av artikel 7.1 i direktiv 2003/88, från vilken det enligt direktivet inte är tillåtet att avvika, att varje arbetstagare har rätt till årlig betald semester om minst fyra veckor. Denna rätt till årlig betald semester ska betraktas som en princip av särskild betydelse i unionens sociala regelverk, varvid de behöriga nationella myndigheternas genomförande av denna princip endast får ske inom de gränser som uttryckligen uppställs i direktiv 2003/88 (dom av den 10 september 2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, punkt 18 och där angiven rättspraxis).
- 20 För det andra har rätten till årlig betald semester inte enbart en särskild betydelse såsom utgörande en princip i unionens sociala regelverk. Den slår dessutom uttryckligen fast i artikel 31.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som enligt artikel 6.1 FEU har samma rättsliga värde som fördragen (dom av den 22 november 2011, KHS, C-214/10, EU:C:2011:761, punkt 37, och dom av den 3 maj 2012, Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, punkt 40).
- 21 För det tredje kan rätten till årlig betald semester inte tolkas restriktivt (se dom av den 22 april 2010, Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, C-486/08, EU:C:2010:215, punkt 29).
- 22 Domstolen har dessutom slagit fast att artikel 7.1 i direktiv 2003/88 i princip inte utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken föreskrivs de närmare villkoren för utövande av den rätt till årlig betald semester som uttryckligen tillerkänns genom detta direktiv. Detta gäller även när denna lagstiftning innebär att denna rätt går förlorad vid utgången av en referensperiod, förutsatt att den arbetstagare vars rätt till årlig betald semester har gått förlorad har haft verklig möjlighet att utöva denna rättighet (dom av den 10 september 2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, punkt 19 och där angiven rättspraxis).
- 23 Det framgår även av domstolens praxis att syftet med rätten till årlig betald semester är att arbetstagaren ska kunna vila sig och åtnjuta en period för avkoppling och fritidsaktiviteter (se dom av den 20 januari 2009, Schultz-Hoff m.fl., C-350/06 och C-520/06, EU:C:2009:18, punkt 25).
- 24 Domstolen har därav dragit slutsatsen att när en årlig semester sammanfaller med en sjukledighet ska artikel 7.1 i direktiv 2003/88 tolkas så, att den utgör hinder för nationella bestämmelser eller nationell praxis som innebär att rätten till årlig betald semester förfaller vid utgången av beräkningsperioden och/eller vid utgången av en i nationell rätt fastställd period under vilken semester som inte tagits ut under beräkningsperioden får tas ut när arbetstagaren har varit sjukskriven under hela eller en del av beräkningsperioden och denne således inte haft någon verklig möjlighet att utnyttja denna rätt (se, bland annat, dom av den 20 januari 2009, Schultz-Hoff m.fl., C-350/06 och C-520/06, EU:C:2009:18, punkt 49, och dom av den 10 september 2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, punkt 19).
- 25 Domstolen har nämligen slagit fast att syftet med rätten till årlig betald semester, som är att arbetstagaren ska kunna vila sig och åtnjuta en period av avkoppling och fritidsaktiviteter, skiljer sig från syftet med rätten till sjukledighet, som är att arbetstagaren ska kunna tillfriskna från en sjukdom (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 juni 2012, ANGED, C-78/11, EU:C:2012:372, punkt 19 och där angiven rättspraxis).

- 26 Med hänsyn till att dessa två typer av ledighet har helt olika syften har domstolen slagit fast att en arbetstagare som är sjukledig under en i förväg fastställd årlig semesterperiod har rätt att, på egen begäran och för att faktiskt kunna utnyttja sin årliga semester, ta ut semester under en annan period än den som sammanfaller med sjukledigheten. (se dom av den 10 september 2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, punkt 22, och dom av den 21 juni 2012, ANGED, C-78/11, EU:C:2012:372, punkt 20).
- 27 Dessa överväganden, som är helt överförbara på en situation, som den i målet vid den hänskjutande domstolen, i vilken en rehabiliteringsledighet sammanfaller med en i förväg fastställd årlig semesterperiod, ska ligga till grund för bedömningen huruvida, med beaktande av den eventuella skillnaden i syfte mellan de två här aktuella typerna av ledighet, den omständigheten att ledigheterna sammanfaller utgör hinder för att arbetstagaren ska ha rätt att vid ett senare tillfälle ta ut intjänad semester.
- 28 Det ankommer på den nationella domstolen, som är exklusivt behörig att tolka den nationella lagstiftningen, att avgöra huruvida syftet med rehabiliteringsledigheten skiljer sig från syftet med rätten till sådan betald årlig semester som avses i artikel 7 i direktiv 2003/88, såsom denna tolkats av EU-domstolen. Emellertid kan EU-domstolen, som ska ge den nationella domstolen ett användbart svar för att denna ska kunna avgöra sitt mål, i detta sammanhang upplysa den nationella domstolen om vilka omständigheter denna ska beakta, med utgångspunkt från samtliga upplysningar från den nationella domstolen och särskilt motiveringen till beslutet om hänskjutande.
- 29 Vad avser syftet med rehabiliteringsledigheten, såsom den föreskrivs i polsk lagstiftning, ska det erinras om att det i artikel 73.1 i tjänsteföreskrifterna för lärare anges att denna ledighet beviljas för att följa en behandling som en läkare har föreskrivit, under högst ett år, och högst en gång. Enligt artikel 73.10 i samma tjänsteföreskrifter är det den förtroendeläkare som ansvarar för läraren som beslutar i frågan ”huruvida en rehabiliteringsledighet är nödvändig för en framgångsrik behandling”. I artikel 73.6 i nämnda tjänsteföreskrifter föreskrivs dessutom att läraren senast två veckor före rehabiliteringsledighetens utgång ska genomgå en läkarundersökning för utredning av eventuella hinder mot återinträde i tjänst.
- 30 Såsom den nationella domstolen själv har angett i sin begäran om förhandsavgörande stöder de upplysningar som framgår av föregående punkt emellertid standpunkten att den här aktuella rehabiliteringsledigheten har som syfte att förbättra de berörda arbetstagarnas hälsa, och inte, såsom är fallet med betald årlig semester enligt artikel 7.1 i direktiv 2003/88, att ge dessa arbetstagare en period för avkoppling och fritidsaktiviteter, eftersom de istället måste följa en behandling som en läkare har föreskrivit.
- 31 Det är med hänsyn till dessa upplysningar, och samtliga omständigheter som på nationell nivå är avgörande för rätten till rehabiliteringsledighet, som den hänskjutande domstolen ska bedöma huruvida syftet med sistnämnda rättighet skiljer sig från syftet med rätten till sådan betald årlig semester som avses i artikel 7 i direktiv 2003/88, såsom denna tolkats av EU-domstolen.
- 32 För det fall att den hänskjutande domstolen skulle komma fram till att det föreligger en sådan skillnad, måste den nationella lagstiftningen föreskriva en skyldighet för arbetsgivaren att bevilja den berörde arbetstagaren en annan, av denne själv föreslagen, årlig semesterperiod som, i förekommande fall, är förenlig med tvingande skäl som rör arbetsgivarens intressen, utan att på förhand utesluta att nämnda period kan ligga utanför beräkningsperioden för den aktuella årliga semestern (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 september 2009, Vicente Pereda, C-277/08, EU:C:2009:542, punkterna 22 och 23).
- 33 Det framgår nämligen av domstolens rättspraxis att även om den positiva verkan av den betalda årliga semestern på en arbetstagares säkerhet och hälsa utvecklas till fullo när semestern tas ut under det år som den var avsedd för, det vill säga innevarande år, förlorar dock viloperioden inte sin betydelse i

detta hänseende om den tas ut vid ett senare tillfälle (se dom av den 6 april 2006, *Federatie Nederlandse Vakbeweging*, C-124/05, EU:C:2006:244, punkt 30, och dom av den 20 januari 2009, *Schultz-Hoff m.fl.*, C-350/06 och C-520/06, EU:C:2009:18, punkt 30).

- 34 Med hänsyn till samtliga ovan angivna överväganden ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 7.1 i direktiv 2003/88 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationella bestämmelser eller nationell praxis, såsom de i det nationella målet, enligt vilken en arbetstagare som i enlighet med nationell lagstiftning beviljats rehabiliteringsledighet som även omfattar dennes årliga semester enligt den semesterplanering som fastställts av den skola där denne är anställd, vid rehabiliteringsledighetens utgång kan vägras rätt att ta ut sin årliga betalda semester vid ett senare tillfälle, under förutsättning att syftet med rätten till rehabiliteringsledighet skiljer sig från syftet med rätten till årlig semester, vilket det ankommer på den nationella domstolen att avgöra.

Rättegångskostnader

- 35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

Artikel 7.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden ska tolkas så, att den utgör hinder för nationella bestämmelser eller nationell praxis, såsom de i det nationella målet, enligt vilken en arbetstagare som i enlighet med nationell lagstiftning beviljats rehabiliteringsledighet som även omfattar dennes årliga semester enligt den semesterplanering som fastställts av den skola där denne är anställd, vid rehabiliteringsledighetens utgång kan vägras rätt att ta ut sin årliga betalda semester vid ett senare tillfälle, under förutsättning att syftet med rätten till rehabiliteringsledighet skiljer sig från syftet med rätten till årlig semester, vilket det ankommer på den nationella domstolen att avgöra.

Underskrifter